

Από ΤΟ ΠΕΔΙΟ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ: CORE LABS ΤΟΥ RESILIAGE

2η έκδοση - 15 Νοεμβρίου 2024

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το RESILIAGE είναι ένα τριετές ευρωπαϊκό ερευνητικό έργο (2023-2026) που επικεντρώνεται στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας των κοινοτήτων μέσω της ενσωμάτωσης της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς στη μείωση του κινδύνου καταστροφών (DRR). Χρηματοδοτούμενο από το πρόγραμμα Horizon Europe, διερευνά πώς η πολιτιστική κληρονομιά, ως σημαντικός πόρος των τοπικών κοινοτήτων, μπορεί να ενισχύσει την κοινωνική ανθεκτικότητα απέναντι σε φυσικούς κινδύνους και ακραία γεγονότα. Διεξάγοντας επιτόπια έρευνα και εμπλέκοντας τις κοινότητες σε σενάρια πολλαπλών κινδύνων, το RESILIAGE στοχεύει στη συνδημιουργία αξιοποιήσιμης γνώσης, ενδυναμώνοντας τις κοινότητες ώστε να προετοιμαστούν καλύτερα για τους κινδύνους καταστροφών και να τους μετριάσουν, αντιμετωπίζοντας παράλληλα τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Επικεφαλής του έργου είναι το Πολυτεχνείο του Τορίνο και συμμετέχουν 18 εταίροι από 10 χώρες, μεταξύ των οποίων φορείς πρώτης αντίδρασης, φορείς χάραξης πολιτικής, ενώσεις πολιτών και οργανώσεις πολιτιστικής κληρονομιάς. Μέσω των πέντε εργαστηρίων ανθεκτικότητας (CORElabs) που έχει δημιουργήσει σε διάφορες χώρες, το RESILIAGE χρησιμοποιεί ένα πλαίσιο συστημικής καινοτομίας ανθεκτικότητας (SyRI) για την ανάλυση της διακυβέρνησης, της κοινωνικής αλληλεπίδρασης και άλλων κρίσιμων παραγόντων. Το πλαίσιο αυτό εντοπίζει και βελτιώνει πρακτικές που ενισχύουν την ανθεκτικότητα της κοινότητας, χρησιμοποιώντας την πολιτιστική κληρονομιά στη διαχείριση του κινδύνου καταστροφών και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Επιπλέον, κάθε εργαστήριο CORE ειδικεύεται σε μια συγκεκριμένη κλίμακα διακυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένης της περιοχής της πόλης, του δήμου, του δικτύου δήμων, της περιφέρειας και της διαπεριφερειακής κλίμακας.

Εμπλέκοντας τα ενδιαφερόμενα μέρη σε συνεργατικές και συμμετοχικές διαδικασίες, το έργο επιδιώκει να δημιουργήσει ψηφιακά εργαλεία και ήπιες λύσεις που ενισχύουν την ετοιμότητα των κοινοτήτων και προωθούν μακροπρόθεσμες στρατηγικές για την ανθεκτικότητα στις καταστροφές.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Σε αυτό το φυλλάδιο #2 “Από το πεδίο στη διαχείριση”, εξετάζουμε τα βασικά ευρήματα της έρευνας πεδίου που πραγματοποιήσαμε σε διάφορες περιοχές, όπως η Famenne-Ardenne στο Βέλγιο, η Κρήτη, το Naturtejo στην Πορτογαλία, το Trondheim στη Νορβηγία και η Καρσίγιακα στην Τουρκία. Αυτές οι περιοχές χρησιμεύουν ως βασικές μελέτες περίπτωσης για την κατανόηση της διασταύρωσης της τοπικής κληρονομιάς και των αντιδράσεων της κοινότητας σε διάφορους φυσικούς κινδύνους, όπως πλημμύρες, σεισμούς, πυρκαγιές, κατολισθήσεις και καύσωνες.

Τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου είναι εγγενώς υποκειμενικά, επηρεασμένα από τις μοναδικές εμπειρίες και τις προοπτικές των συμμετεχόντων. Ως εκ τούτου, το παρόν φυλλάδιο αποτυπώνει και αντανakλά τις απόψεις και τις ιδέες τους σχετικά με το θέμα, παρέχοντας ένα στιγμιότυπο των συλλογικών τους απόψεων.

Καθ' όλη τη διάρκεια του 2024, οι ερευνητές του RESILIAGE συμμετείχαν σε ομάδες εστίασης, συνεντεύξεις και συμμετοχικά εργαστήρια με τοπικούς φορείς, φορείς πρώτης ανταπόκρισης και κοινοτικούς ηγέτες. Αυτές οι αλληλεπιδράσεις αποκάλυψαν κρίσιμα κενά στην επικοινωνία, την ετοιμότητα και την τοπική διακυβέρνηση του κινδύνου καταστροφών. Ανέδειξαν επίσης τις βέλτιστες πρακτικές που έχουν υιοθετηθεί από τις κοινότητες για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων.

Για παράδειγμα, στην περιοχή Famenne-Ardenne, η πλημμύρα του 2021 ήταν ένα καταστροφικό γεγονός που αποκάλυψε τις αδυναμίες στο συντονισμό των κρίσεων, αλλά κατέδειξε επίσης τη σημασία των κοινοτικών συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης.

Ομοίως, το εργαστήριο CORE της Κρήτης επικεντρώθηκε στις συνέπειες των σεισμών και στον ρόλο της τοπικής κληρονομιάς στις προσπάθειες ανάκαμψης, ενώ το εργαστήριο CORE του Naturtejo υπογράμμισε τους αγώνες των αγροτικών περιοχών να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στους αυξανόμενους κινδύνους πυρκαγιών. Στο Τρόντχάιμ, το επίκεντρο ήταν οι πιθανοί κίνδυνοι από γρήγορες κατολισθήσεις αργίλου, αποκαλύπτοντας τόσο τις προκλήσεις όσο και τα δυνατά σημεία της τοπικής ετοιμότητας για καταστροφές. Εν τω μεταξύ, το εργαστήριο CORE της Karsiyaka εξέτασε τις επιπτώσεις των ακραίων καύσωνων, υπογραμμίζοντας τη σημασία των αντιδράσεων με γνώμονα την κοινότητα, ελλείψει επίσημης ταξινόμησης των καταστροφών.

Κάθε περιοχή παρουσιάζει μοναδικές προκλήσεις και ευκαιρίες για τη βελτίωση της τοπικής ανθεκτικότητας και το παρόν έγγραφο περιγράφει τόσο τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν όσο και τις στρατηγικές που ανέπτυξαν οι κοινότητες για την ενίσχυση των δυνατοτήτων αντιμετώπισής τους. Από την ενίσχυση των συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης έως την προώθηση του καλύτερου συντονισμού μεταξύ τοπικών και εθνικών φορέων, τα διδάγματα που αντλήθηκαν σε αυτά τα εργαστήρια CORE είναι ζωτικής σημασίας για την ενημέρωση των μελλοντικών στρατηγικών μείωσης κινδύνου καταστροφών (DRR).

Core Lab

Crete
GREECE

CRETE GREECE CORE LAB

ΟΤΑΝ ΟΙ ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ ΣΥΝΑΝΤΟΥΝ ΤΙΣ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΙΣ ΚΡΙΣΕΙΣ

Core Lab

**Crete
GREECE**

- ΣΥΡΙ
Ενεργός μνήμη
- Κλίμακα διακυβέρνησης
περιφερειακή

Πρόσοψη σπιτιού με ραγισμένους τοίχους,
που υπέστη ζημιές μετά από σεισμό στην Κρήτη

“Μια ναρκωμένη μνήμη είναι το λίπασμα
για κάθε καταστροφή, ιδιαίτερα στην
περίπτωση των σεισμών.”

Μπάμπης Φασούλας,
Υπεύθυνος Εργαστηρίου στο Μουσείο
Φυσικής Ιστορίας του Πανεπιστημίου Κρήτης

Περιγραφή της μελέτης πεδίου

Από τις 21 έως τις 22 Μαΐου, κοινωνιολόγοι, ψυχολόγοι και αρχιτέκτονες από την κοινοπραξία RESILIAGE, οι οποίοι φιλοξενήθηκαν από τοπικούς εταίρους του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας, επισκέφθηκαν την Κρήτη για να εξερευνήσουν την περιοχή μελέτης και να συνεργαστούν με την κοινότητα. Την πρώτη ημέρα, η δράση της ομάδας ξεκίνησε με μια εκδρομή στο Αρκαλοχώρι, επισκεπτόμενη την περιοχή που επλήγη από τον σεισμό.

Συναντήθηκαν με την τοπική κοινότητα και συμμετείχαν σε μια συνάντηση στην τοπική εκκλησία, όπου μίλησαν με τους κληρικούς και τον Μητροπολίτη, οι οποίοι διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στην παροχή βασικών προμηθειών αμέσως μετά τον σεισμό και πέραν αυτού.

Επιστρέφοντας στο Ηράκλειο, οι τοπικοί συνεργάτες διευκόλυναν τέσσερις ομάδες εστίασης και διαδραστικά εργαστήρια με εκπροσώπους της κοινότητας, φορείς πρώτης ανταπόκρισης και τοπικούς διοικητικούς υπαλλήλους. Οι συνεδρίες αυτές σχεδιάστηκαν για να διερευνήσουν τον συντονισμό και την επικοινωνία κατά τη διάρκεια της κρίσης, καθώς και την επιρροή της τοπικής κληρονομιάς, εντοπίζοντας παράλληλα τα κενά, τις προκλήσεις και τα διδάγματα που αντλήθηκαν.

Κατά τη διάρκεια της επόμενης εβδομάδας, ψυχολόγοι της κοινοπραξίας διεξήγαγαν πειράματα παρακολούθησης των ματιών και διερεύνησαν την προσαρμογή στον κίνδυνο εντός της κοινότητας.

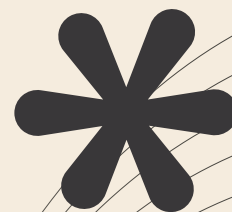

Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ενός σεισμού

Οι σεισμοί παρουσιάζουν μια σειρά ειδικών προκλήσεων και χαρακτηριστικών που τους καθιστούν πολύ διαφορετικούς από άλλες φυσικές κρίσεις, όπως οι πλημμύρες, ιδίως στην Κρήτη. Οι σεισμοί στην Κρήτη είναι λιγότερο συχνοί από άλλες φυσικές καταστροφές, όπως οι καταιγίδες ή οι πλημμύρες, αλλά όταν συμβαίνουν, μπορεί να είναι πολύ πιο καταστροφικοί. Σε αντίθεση με τις πλημμύρες, οι οποίες συχνά έρχονται με κάποια προειδοποίηση λόγω των καιρικών συνθηκών, οι σεισμοί χτυπούν ξαφνικά, συχνά μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα ή λεπτά, προκαλώντας σημαντικές ζημιές σε κτίρια, δρόμους και υποδομές, δημιουργώντας άμεσο χάος και καταστροφή.

Μετά τον αρχικό σεισμό, υπάρχει συχνά μια περίοδος μετασεισμών, μικρότερων δονήσεων που μπορεί να ακολουθούν τον κύριο σεισμό για ημέρες, εβδομάδες ή και μήνες, αυξάνοντας την αβεβαιότητα, την ανησυχία και τον φόβο για περαιτέρω ζημιές. Στην περίπτωση του σεισμού του Αρκαλοχωρίου αυτή διήρκεσε περίπου έναν χρόνο. Η περίοδος αποκατάστασης από έναν σεισμό μπορεί να διαρκέσει μήνες ή και χρόνια, και σε αντίθεση με άλλες φυσικές καταστροφές, οι ζημιές τείνουν να αφήνουν μακροχρόνια σημάδια τόσο στο τοπίο όσο και στην κοινότητα.

Επειδή οι σεισμοί έρχονται χωρίς προειδοποίηση και προκαλούν τόσο γρήγορη καταστροφή, προκαλούν βαθύτερο αίσθημα φόβου και αδυναμίας. Σε αντίθεση με τις πλημμύρες, όπου οι άνθρωποι μπορούν μερικές φορές να λάβουν μέτρα προστασίας, στους σεισμούς δεν προσφέρεται συνήθως άμεση προστασία, γεγονός που τους καθιστά ιδιαίτερα τραυματικούς για πολλούς ανθρώπους.

Το ελληνικό πλαίσιο: επικαλυπτόμενες κρίσεις

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, η Ελλάδα αντιμετώπισε μια σειρά από επικαλυπτόμενες κρίσεις, που συχνά αναφέρονται ως «πολυκρίσεις», όπου πολλαπλές προκλήσεις εμφανίζονται ταυτόχρονα, επιδεινώνοντας την κατάσταση της χώρας και θέτοντας τον λαό της υπό τεράστια πίεση. Η Ελλάδα βρέθηκε στην πρώτη γραμμή της μεταναστευτικής κρίσης, ιδίως από τις αρχές της δεκαετίας του 2010, καθώς μεγάλος αριθμός προσφύγων και μεταναστών διέφυγε από ζώνες συγκρούσεων και εμπόλεμες περιοχές, οι οποίες επηρεάστηκαν περαιτέρω από ξηρασίες. Αυτό δημιούργησε μια σημαντική ανθρωπιστική πρόκληση, με την Ελλάδα να αγωνίζεται να παρέχει επαρκή στέγη, τροφή και υποστήριξη σε αυτούς τους μετανάστες, ενώ παράλληλα διαχειρίζεται τις εντάσεις μεταξύ των τοπικών πληθυσμών και των νεοαφιχθέντων.

Οι οικονομικές δυσκολίες της Ελλάδας εντάθηκαν στα τέλη της δεκαετίας του 2000, όταν η χώρα επλήγη από σοβαρή κρίση χρέους. Τα επακόλουθα μέτρα λιτότητας περιλάμβαναν σκληρές περικοπές στις δημόσιες δαπάνες, τους μισθούς, τις συντάξεις και τις κοινωνικές υπηρεσίες, προκαλώντας εκτεταμένες δυσκολίες στους απλούς ανθρώπους. Πολλοί έχασαν τις δουλειές τους και η ανεργία εκτοξεύτηκε στα ύψη, ιδίως μεταξύ των νέων.

Όπως και πολλές άλλες χώρες, η Ελλάδα επλήγη σοβαρά από την πανδημία COVID-19, η οποία έθεσε σε αδιέξοδο την καθημερινή ζωή το 2020. Η πανδημία επιβάρυνε το ήδη αποδυναμωμένο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης και επηρέασε σοβαρά βασικούς τομείς όπως ο τουρισμός, σημαντικό πυλώνα της ελληνικής οικονομίας.

Η Ελλάδα αντιμετωπίζει επίσης όλο και περισσότερο τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, με τις πυρκαγιές, τους καύσωνες και τα ακραία καιρικά φαινόμενα να γίνονται όλο και πιο συχνά και έντονα. Επιπλέον, η χώρα βιώνει σημαντικές δημογραφικές αλλαγές, με γήρανση του πληθυσμού, χαμηλό ποσοστό γεννήσεων και πολλούς νέους που εγκαταλείπουν τις αγροτικές περιοχές για να μετακομίσουν στις πόλεις ή στο εξωτερικό. Αυτή η τάση αστικοποίησης και μετανάστευσης προς τα έξω αφήνει τις αγροτικές κοινότητες να ερημώσουν και να αγωνίζονται να συντηρηθούν.

Προκλήσεις & πρακτικές με βάση την κοινότητα στην DRR

Οι πτυχές της διαχείρισης κρίσεων, της συνεργασίας και της επικοινωνίας συζητήθηκαν σε δύο ομάδες εστίασης με τη συμμετοχή πρώτων ανταποκριτών, πολιτών, τοπικών διαχειριστών κρίσεων και εμπειρογνομόνων κατά τη διάρκεια δύο ημερών. Η αντιμετώπιση των σεισμών στην Κρήτη παρουσιάζει συγκεκριμένες προκλήσεις που επηρεάζουν την ικανότητα του νησιού να προετοιμάζεται, να ανταποκρίνεται και να ανακάμπτει από τέτοιες καταστροφές. Οι προκλήσεις αυτές πηγάζουν από τα κενά στις προσπάθειες προετοιμασίας, αντιμετώπισης και ανάκαμψης, καθώς και από τη βαθιά ριζωμένη δυσπιστία προς τους κρατικούς θεσμούς, τα οποία καθιστούν τη διαχείριση μιας σεισμικής κρίσης ιδιαίτερα δύσκολη.

Μία από τις κύριες προκλήσεις στην Κρήτη είναι η έλλειψη μιας ισχυρής «κουλτούρας κινδύνου». Ενώ υπάρχει κάποιο επίπεδο εκπαίδευσης σε θέματα ετοιμότητας για καταστροφές στα σχολεία και τους παιδικούς σταθμούς, αυτή δεν είναι αρκετά διαδεδομένη ώστε να δημιουργήσει μια κουλτούρα ετοιμότητας σε ολόκληρο τον πληθυσμό. Επιπλέον, ενώ υπάρχουν κανονισμοί και πρωτόκολλα για καταστάσεις κρίσης, συχνά δεν ακολουθούνται ή δεν παρακολουθούνται από την κοινότητα, με αποτέλεσμα να υπάρχει έλλειψη ευαισθητοποίησης και γνώσης σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης των σεισμών, γεγονός που επηρεάζει την ταχύτητα και την αποτελεσματικότητα της αντίδρασης όταν εκδηλώνεται μια κρίση.

Όταν χτυπάει ένας σεισμός, η αρχική αντίδραση στην Κρήτη συχνά αυτοσχεδιάζεται από τους τοπικούς εθελοντές και τους πρώτους ανταποκριτές, πριν ενεργοποιηθεί ο εθνικός μηχανισμός αντιμετώπισης. Αυτή η αντίδραση με βάση την κοινότητα, που συχνά οργανώνεται από ή

με την Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία, δείχνει ένα ισχυρό αίσθημα τοπικής αλληλεγγύης, αλλά υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις. Οι ρόλοι και οι αρμοδιότητες των εμπλεκόμενων στην αντιμετώπιση είναι συχνά ασαφείς, με αποτέλεσμα να δημιουργείται σύγχυση και καθυστερήσεις στη δράση.

Η διαδικασία ανάκαμψης παραμένει σε μεγάλο βαθμό τοπικά εντοπισμένη. Οι τοπικοί δήμοι συχνά δεν διαθέτουν τους οικονομικούς πόρους που απαιτούνται για την αξιολόγηση και την αποκατάσταση των ζημιών που προκάλεσε ο σεισμός. Επιπλέον, η διαδικασία λήψης εθνικών εγκρίσεων και κονδυλίων για τη στήριξη της ανάκαμψης είναι αργή, αφήνοντας τις κοινότητες σε παρατεταμένη κατάσταση αβεβαιότητας. Οι άνθρωποι που προσπαθούν να ανοικοδομήσουν ιδιωτικά αντιμετωπίζουν κινδύνους, καθώς ενδέχεται να μην αποζημιωθούν για τις προσπάθειές τους λόγω καθυστερήσεων στη διανομή των κονδυλίων. Ως αποτέλεσμα, αυτό που ξεκινά ως φυσική καταστροφή συχνά μετατρέπεται σε ανθρωπογενή κρίση κατά τη φάση της ανάκαμψης, καθώς οι προσωρινές λύσεις, όπως η στέγαση σε κοντέινερ, γίνονται μόνιμες. Αυτή η παρατεταμένη αστάθεια μπορεί να οδηγήσει σε κοινωνικά προβλήματα, συμπεριλαμβανομένου του αλκοολισμού και της ενδοοικογενειακής βίας.

Μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις είναι το υψηλό επίπεδο δυσπιστίας απέναντι στους κρατικούς φορείς. Οι άνθρωποι είναι επιφυλακτικοί απέναντι στα παρεμβατικά μέτρα του κράτους κατά τη διάρκεια της άμεσης αντίδρασης σε έναν σεισμό και υπάρχει δυσπιστία ως προς τον τρόπο διαχείρισης των κονδυλίων ανάκαμψης. Σε πολλές περιοχές, ιδιαίτερα στις υποβαθμισμένες, υπάρχει η πεποίθηση ότι η καθημερινή ζωή συνεχίζεται όχι λόγω των κυβερνητικών κανονισμών, αλλά χωρίς αυτούς. Αυτό δημιουργεί ένα εμπόδιο στην εφαρμογή των πολιτικών και στην αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ του κράτους και των τοπικών κοινοτήτων. Σημαντικό πρόβλημα τα τελευταία χρόνια αποτελεί η διασπορά ψευδών ειδήσεων από τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, που ήταν πάρα πολύ

έντονο στην περίπτωση αυτού του σεισμού.

Οι ευάλωτες ομάδες, όπως οι ηλικιωμένοι και τα άτομα με αναπηρία, διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο κατά τη διάρκεια και μετά από ένα σεισμό. Ενώ υπάρχουν ομάδες και οργανώσεις αλληλοϋποστήριξης που θα μπορούσαν να προσφέρουν βοήθεια, οι πόροι αυτοί συχνά δεν αξιοποιούνται επαρκώς στον σχεδιασμό και την αντιμετώπιση καταστροφών. Η αξιοποίηση του δυναμικού αυτών των κοινωνιών θα μπορούσε να βελτιώσει σημαντικά τα αποτελέσματα για τους ευάλωτους πληθυσμούς.

Παρά τις προκλήσεις αυτές, υπάρχει μια ισχυρή κουλτούρα βοήθειας, φιλανθρωπίας και εθελοντισμού στην Κρήτη. Όταν οι καταστροφές πλήττουν, οι άνθρωποι συγκεντρώνονται για να προσφέρουν δωρεές και εθελοντική βοήθεια. Ωστόσο, οι προσπάθειες αυτές συχνά υποφέρουν από κακό συντονισμό και αναποτελεσματική διαχείριση, γεγονός που περιορίζει τον συνολικό αντίκτυπό τους. Με καλύτερη οργάνωση, αυτές οι κοινοτικές προσπάθειες θα μπορούσαν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στη βελτίωση τόσο της άμεσης αντιμετώπισης όσο και της μακροπρόθεσμης ανάκαμψης.

WEBSITE

www.resiliage.eu

CONTACT US

info@resiliage.eu

FOLLOW US

[!\[\]\(a03a7eb2f4046e1d3c76772003e549ea_img.jpg\)](#) [!\[\]\(844169987a590ed8c7e31d5d18950e8d_img.jpg\)](#) [!\[\]\(2af34e678d9364b2f32b7174f4964d2c_img.jpg\)](#) [!\[\]\(70453908cab6780413d48bd2b8b15c53_img.jpg\)](#) [!\[\]\(00c909e82d9243e04b2a707a76cc895d_img.jpg\)](#) @ResiliageEU

OUR CONSORTIUM

